

Rozširovanie kolektívnych zmlúv vyššieho stupňa a odhad jeho vplyvu na náklady práce

Alexander Karšay a Marek Mičúch, Národná banka Slovenska

Od začiatku roku 2014 vstúpila do platnosti nová legislatíva v oblasti kolektívneho vyjednávaní. Kolektívne zmluvy vyššieho stupňa je možné rozšíriť na všetky firmy odvetvia s 20 a viac zamestnancami. Zmluvy upravujú široký rozsah pracovnoprávných vzťahov, ich rozšírenie je však najcitlivejšie vnímané v oblasti odmeňovania. Mzdové nárasty určené v týchto zmluvách bude možné zákonne uplatniť i vo firmách, ktoré mzdový nárast neplánujú, či plánujú v nižšom rozsahu. Zákon dáva priestor na rast mzdových nákladov, ktoré by inak nevznikli. V príspevku kvantitatívne odhadujeme možný maximálny nárast celkových nákladov práce pri hypotetickom rozšírení všetkých aktuálne platných kolektívnych zmlúv vyššieho stupňa. Následne sa sústredíme aj na kvantifikáciu nárastu nákladov len pri tých zmluvách, ktorých rozšírenie už bolo (resp. s veľkou pravdepodobnosťou bude) legislatívne nariadené.

1 Zákon č. 416/2013 Z. z.

2 Klasifikácia rozčleňuje ekonomické činnosti do sekcií, sekcie do divízií, divízie do skupín a skupiny do tried. Divízií je 88.

3 Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny

4 Údaje z kolektívnych zmlúv vyššieho stupňa analyzovaných v tejto časti boli zozbierané ku koncu novembra 2013.

5 Niektoré odvetvia uzatvárajú viac ako jednu KZVS. Zahnuté boli odvetvia: doprava; stavebníctvo; drevospracovanie; elektrotechnika; energetika; energetika-chémia; hutníctvo; ťažobný priemysel; geológia; obchod a cestovný ruch; finančníctvo; potravinárstvo; sklárstvo; strojárstvo; štátna a verejná služba; vodné hospodárstvo; chemický a farmaceutický priemysel; poľnohospodárstvo a lesníctvo; civilné letectvo; bytové hospodárstvo.

LEGISLATÍVNE ZMENY

Dňa 1. januára 2014 nadobudla platnosť novela zákona o kolektívnom vyjednávaní.¹ Kolektívne zmluvy v súkromnej sfére riešili pred novelou pracovné podmienky vo vnútri podnikov, resp. vzťahy medzi zamestnancami a zamestnávateľmi. Od pôvodného zámeru znižovania transakčných nákladov na vyjednávanie miezd vo vnútri firmy posúva novela kolektívne vyjednávanie k znižovaniu mzdových diferencií vo vnútri odvetvia.

Dôležité elementy novely:

- Kolektívna zmluva vyššieho stupňa (KZVS) sa uzatvára pre odvetvie (označením odvetvia je kód štatistickej klasifikácie ekonomických činností² na úrovni divízie).
- KZVS je záväzná pre zamestnávateľov a ich zamestnancov v odvetví, na ktoré bola rozšírená.
- Rozširuje právomoci Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. Ministerstvo nadobúda úlohu arbitra pri rozhodovaní o rozšírení či nerozšírení platnosti KZVS.
- Na prerokovanie návrhu o rozšírení zriaďuje MPSVR SR³ komisiu, ktorej členmi sú zástupcovia MPSVR SR, združení zamestnávateľov a odborových zväzov, zástupca Ministerstva hospodárstva SR a zástupca Štatistického úradu SR. Závery komisie majú pre MPSVR SR odporúčací charakter.
- Na rozšírenie nie je potrebný súhlas zamestnávateľov, na ktorých sa KZVS rozširuje, čo bolo podmienkou rozšírenia podľa predošlej právnej úpravy.
- Špecifickí zamestnávateľia sú z pôsobnosti novely vyňatí, konkrétne zamestnávateľia v úpadku, likvidácii, pod nútenou správou, s menej ako 20 zamestnancami, zamestnávajúci viac ako 10 % osôb so zdravotným postihnutím, vykonávajúci podnikateľskú činnosť menej ako 24 mesiacov alebo postihnutí mimoriadnou udalosťou.

O rozšírenie požiadali doposiaľ zmluvné strany v odvetviach verejnej cestnej dopravy,

strojárstva, hutníckeho priemyslu, stavebníctva a elektrotechnického priemyslu. V prvých troch je už rozšírenie uzákonené vo forme výnosu v Zbierke zákonov. V zvyšných dvoch odvetviach pravdepodobne k tomu dôjde v jesenných mesiacoch roku 2014.

HYPOTETICKÝ SCENÁR ROZŠÍRENIA VO VŠETKÝCH ODVETVIACH

V tejto časti analyzujeme potenciálne zvýšenie nákladov práce (v zmysle kompenzácií zamestnancov podľa metodiky ESA 95), ktoré by vyplynulo z rozšírenia všetkých aktuálne platných KZVS.⁴ Konzistentné, dlhodobé a sústredené dáta o mzdových nárastoch z kolektívnych zmlúv k dispozícii nie sú. Predmetom analýzy bolo 23 KZVS za 18 odvetví.⁵ Pri štúdiu zmlúv a sústredovaní dát sme narazili na niektoré problémy, ktoré je pri vyčíslovaní vplyvu na náklady práce nutné brať do úvahy:

Nie všetky KZVS obsahovali explicitnú zmienku o mzdovom náraste. Explicitne stanovený mzdový nárast bol primárnym zdrojom k ďalším výpočtom.

V zmluvách bez explicitného uvedenia mzdového nárastu, ale s informáciou o minimálnych mzdových tarifách sme porovnali mzdové tarify medzi aktuálnou zmluvou a dostupnými historickými KZVS na internetovej stránke MPSVR SR. Pre jednotlivé tarify bol stanovený percentuálny rast taríf, ich priemer za všetky tarify predstavoval predpokladaný mzdový nárast za odvetvie. Takto dopočítaný mzdový nárast poslúžil ako sekundárny údaj na rozšírenie dátového súboru. Problém tohto prístupu spočíva v redukovanej výpovednej hodnote minimálnych mzdových taríf ako aproximácii konečných miezd a ich nárastov.

Za sedem odvetví nebol k dispozícii žiadny relevantný údaj o mzdových nárastoch.

Rozdiel v úrovni miezd medzi podnikmi pokrytými a nepokrytými kolektívnymi zmluvami

vyššieho stupňa aproximujeme rozdielom medzi podnikmi s akoukoľvek kolektívnou zmluvou a bez nej na základe publikácie Treximy³.

Konečný dátový súbor, s ktorým sme pracovali, obsahoval údaje za 11 odvetví. Za niektoré odvetvia boli najaktuálnejšie KZVS k dispozícii za obdobie 2011 až 2013, za iné za obdobie 2013 až 2015. V dátovom súbore zostali odvetvia dopravy, stavebníctva, energetiky, hutníctva, ťažobného priemyslu, finančníctva, potravinárstva, strojárstva, vodného hospodárstva, chemického a farmaceutického priemyslu a poľnohospodárstva.

V dátovom súbore bolo najmenej firiem krytých KZVS⁴ v potravinárskom odvetví (vo výške 2 %). Najvyššie percento pokrytia (27 %) bolo v odvetví financií a druhé najvyššie bolo dosiahnuté v chemickom a farmaceutickom priemysle (25,9 %). Priemerné pokrytie bolo na úrovni 13,5 %. **Štatistika ukazuje, že firmy na Slovensku skôr nie sú pokryté KZVS.**

Zahrnuté boli iba väčšie firmy,⁵ vzhľadom na formuláciu v zákone, ktorá firmy do 20 zamestnancov vyníma spod účinnosti rozšírenia KZVS. Za 11 sledovaných odvetví bolo v dátovom súbore spolu 415 012 zamestnancov – ide o všetkých zamestnancov, pokrytých i nepokrytých. Z celkového počtu 415 012 zamestnancov bolo pôvodne pokrytých približne 44,9 tis. (údaj zodpovedá 10,8 %), novo pokrytých by mohlo byť 370,1 tis. zamestnancov.⁶

Priemerný hodinový zárobok predstavuje aproximáciu hrubej mzdy. Dáta prezentované v grafoch č. 1 a 2 ukazujú, že (i) priemerný hodinový zárobok u zamestnávateľov s kolektívnou zmluvou je úrovňovo priemerne 1,15 násobkom zárobku u zamestnávateľov bez kolektívnej zmluvy; (ii) v sledovanom období priemerné hodinové zárobky divergovali, pričom na začiatku obdobia prevyšoval priemerný hodinový zárobok u zamestnávateľov s kolektívnou zmluvou zárobok u zamestnávateľov bez kolektívnej zmluvy o 12 %, na konci sledovaného obdobia to bolo už o 21 %;

(iii) priemerný medziročný rast priemerného hodinového zárobku u zamestnávateľov s kolektívnou zmluvou bol v sledovanom období na úrovni 4,74 % a u zamestnávateľov bez kolektívnej zmluvy na úrovni 2,77 %. Rast zárobku u zamestnávateľov bez KZVS tvoril priemerne len 58% z rastu s KZVS.

Posledné z uvádzaných zistení predstavovalo základ pre odhad efektu dodatočného navýšenia priemerného hodinového zárobku u zamestnávateľov bez kolektívnej zmluvy. Dodatočné navýšenie bolo stanovené na úrovni 42 % aktuálne vyjednaného nárastu u zamestnávateľov s kolektívnou zmluvou. Postup demonštrujeme v tabuľke 1. Reálne vyjednaný rast v pokrytých firmách dosiahol napr. v ťažobnom priemysle 1,5 % (stĺpec a). Dodatočný nárast miezd v pôvodne nepokrytých firmách ťažobného priemyslu po prípadnom rozšírení KZVS sme teda stanovili na úrovni 0,6 % (stĺpec c).

Rozdiel medzi novým a pôvodným objemom miezd predstavuje odhadované zvýšenie, ktoré by zamestnávateľia mohli byť nútení vyplatiť ako dôsledok rozšírenia KZVS vo všetkých odvetviach. Nový objem miezd (4,72 mld. €) je pôvodný objem zvýšený o dodatočný nárast plynúci z rozšírenia KZVS. Zvýšenie v absolútnom vyjadrení je o to väčšie, čím väčšie je vyjednané percentuálne navýšenie miezd u pokrytých zamestnávateľov, čím menšie je percento pokrytia zamestnancov KZVS a čím väčší je počet zamestnancov v odvetví. Agregované navýšenie za sledované odvetvia dosahuje 51,4 mil. €. Celkové náklady práce budú, prirodzene, navýšené aj o sociálne a zdravotné odvody zamestnávateľa, ktoré spolu tvoria 35,2 %. **Zvýšenie celkových nákladov práce z titulu rozšírenia kolektívnych zmlúv tak dosiahne maximálne 69,5 mil. €.**

Nezaujímavým nie je ani potenciálne uzatváranie mzdového rozdielu medzi zamestnávateľmi s kolektívnymi zmluvami a bez nich. Ako sme ukázali na grafe 1, rozdiel v hodinovej mzde sa v poslednom období skôr rozširoval v nepro-

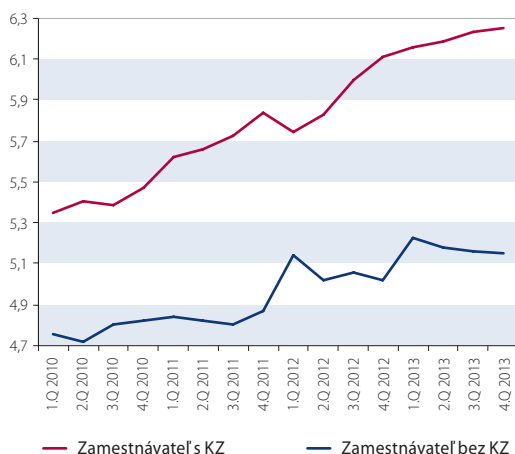
6 Publikácia Informačný systém o priemerných zárobkoch, Bratislava. Vydáva spoločnosť Trexima.

7 Zdroj: Trexima. Odvetvia, pri ktorých bolo nemožné použitie údajov z Treximy (publikácie napríklad obsahujú len priemernú výrobu ako celok, nie jej jednotlivé pododvetvia) boli vypočítané na základe podielu počtu pokrytých podnikov a celkového počtu podnikov s 20 a viac zamestnancami podľa publikácie ŠÚ SR Zamestnanci a priemerné mzdy 2012.

8 Zdroj ŠÚ SR: Publikácia Zamestnanci a priemerné mesačné mzdy 2012.

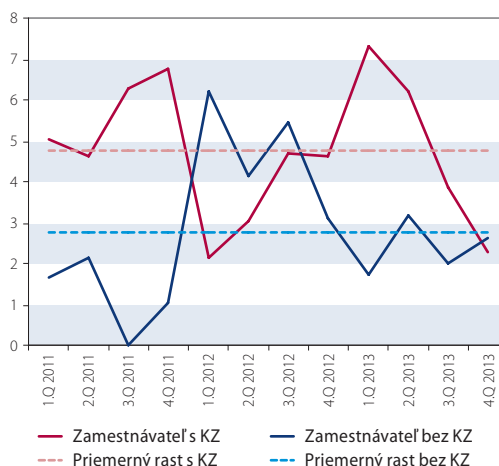
9 Počet zamestnancov v pokrytých a nepokrytých podnikoch je odhadovaný na základe percentuálneho pokrytia podnikov.

Graf 1 Priemerný hodinový zárobok a jeho rast v podnikateľskej sfére

Zdroj: Informačný systém o priemerných zárobkoch, Trexima, pôvodné dáta.

Graf 2 Medziročný graf hodinového zárobku

Zdroj: Informačný systém o priemerných zárobkoch, Trexima, pôvodné dáta.

Tabuľka 1 Dopad rozšírenia KZVS na objem miezd v ekonomike

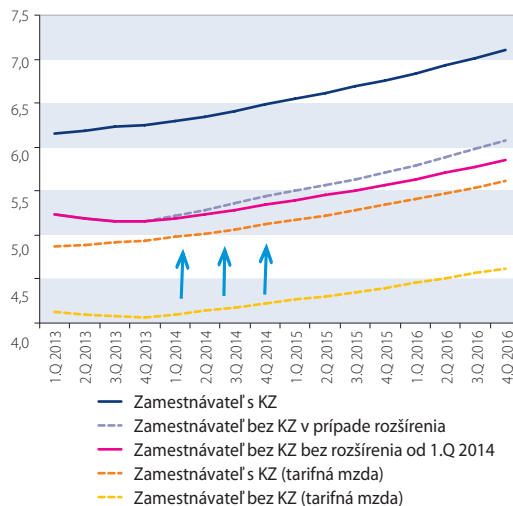
Odvetvie	Vyjednaný rast	Firmy pokryté KZVS (%)	Nárast miezd v nepokrytých firmách po rozšírení KZVS (%)	Počet zamestnancov vo väčších firmách	Počet zamestnancov, na ktorých sa vzťahuje rozšírenie	Priemerná mzda	Pôvodný objem miezd (rok), nepokryté (mil. EUR)	Nový objem miezd, nepokryté (mil. EUR)	Zvýšený objem miezd (mil. EUR)
	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)
Doprava	3,0	9,7	1,3	86 460	78 073	870	815	825	10,3
Stavebníctvo	3,3	6,6	1,4	38 360	35 828	1 011	435	441	6,0
Energetika	1,0	13,3	0,4	16 464	14 274	1 540	264	265	1,2
Ťažobný priemysel	1,5	22,9	0,6	6 799	5 245	1 073	68	68	0,4
Hutníctvo	2,6	4,8	1,1	50 378	47 960	1 104	635	642	7,0
Finančníctvo	1,3	27,0	0,5	30 866	22 532	1 898	513	516	2,7
Potravinárstvo	1,0	2,0	0,4	28 504	27 934	854	286	287	1,2
Strojárstvo	3,5	10,6	1,5	94 045	84 076	1 075	1 084	1 100	15,9
Vodné hospodárstvo	4,1	18,2	1,7	19 359	15 836	927	176	179	3,0
Chemický a farmaceutický	0,8	25,9	0,3	10 800	8 007	1 123	108	108	0,4
Poľnohospodárstvo a lesníctvo	2,8	8,0	1,2	32 977	30 339	779	284	287	3,3
SPOLU				415 012	370 104		4 668	4 719	51,4
PRIEMER	2,3	13,5	1,0			1065			

Zdroj: ŠÚ SR, Trexima, výpočty autorov.

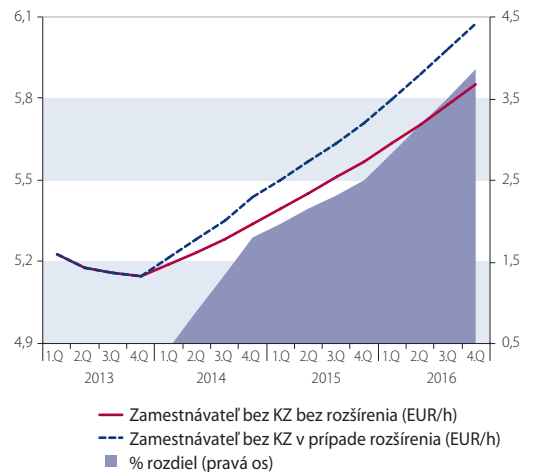
spech zamestnancov zamestnaných vo firmách bez kolektívnych zmlúv. Ak by došlo k naplneniu zákona v plnej miere, je možné očakávať rýchlejšie približovanie miezd vo firmách bez kolektívnych zmlúv k úrovni firm s kolektívnymi zmluvami, teda nielen prostredníctvom približenia tempa rastu (vyčíslené v tabuľke 1), ale aj pôsobením zmazávania rozdielu v úrovni priemerných

miezd. Tento kanál bol preverený zohľadnením existujúceho vankúša medzi hrubou mzdou a tarifnými, resp. základnými mzdami. Za tarifné mzdy (graf 3) boli považované základné mzdy a náhrady mzdy z údajov ŠÚ SR, ktoré spolu za posledné roky tvoria približne 79 % hrubej mzdy. Podniky nepokryté KZVS budú musieť uplatniť mzdové tarify vyjednané v rozšírenej zmluve. Na-

Graf 3 Priemerný hodinový zárobok v podnikateľskej sfére: predpokladaný vývoj tarifných a hrubých miezd

Zdroj: Informačný systém o priemerných zárobkoch, Trexima, odhad autorov.
Poznámka: S využitím dynamik prognózy NBS P1Q-2014.

Graf 4 Dopad rozšírenia KZVS na hrubé mzdy u dotknutých zamestnávateľov

Zdroj: Informačný systém o priemerných zárobkoch, Trexima, odhad autorov.
Poznámka: S využitím dynamik prognózy NBS P1Q-2014.

priek tomu budú mať zjavne možnosť do určitej miery tmiť tento nárast pomocou znižovania osobných odmien a príplatkov. Z verejne dostupných údajov nie je možné zistiť, aký veľký je tento vankúš pri podnikoch nepokrytých KZVS, keďže máme k dispozícii len agregátny údaj.

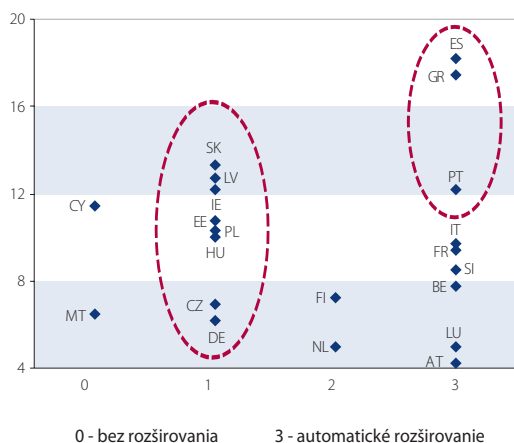
Napriek tomu, že z agregátnych údajov za ekonomiku vyplýva, že zjednotenie úrovni tarifných miezd by nemalo výraznejšie zvýšiť celkové náklady práce, je pravdepodobné, že existujú jednotlivé podniky, ktoré takýmto vankúšom flexibilných zložiek mzdy nedisponujú a práve tu je riziko ďalšieho prorastového vplyvu na náklady práce a zhoršenej konkurencieschopnosti.

V prípade rozšírenia všetkých uvedených KZVS by úroveň miezd v nepokrytých podnikoch mohla byť vyššia o 3,9 %⁷ v priebehu približne troch rokov. Z hľadiska celej ekonomiky je percentuálny vplyv prirodzene nižší. **Za jeden rok by tak maximálne rozšírenie kolektívnych zmlúv vyššieho stupňa prostredníctvom zvýšenia objemu mzdových nákladov mohlo predstavovať približne 0,24 p. b. v raste miezd.**

DOPAD NA KONKURENCIESCHOPNOSŤ A ZAMESTNANOSŤ V DOMÁCEJ EKONOMIKE

Ziskovosť⁸ firiem od 20 do 500 zamestnancov, ktoré sú rozšírením zmlúv pravdepodobne najviac ovplyvnené, je v tabuľke 2 a v roku 2013 dosiahla úroveň 4,88 %. Rozšírenie zmlúv by zvýšilo ich mzdové náklady o vyššie uvedených 3,9 % (v priebehu troch rokov), čo by za inak nezmenených podmienok mohlo viesť k poklesu ich ziskovosti⁹. Pri trojročnom kumulovanom mzdovom náraste by ziskovosť uvedených firiem klesla na úroveň 4,62 %, čo predstavuje 0,26 p. b. (resp. pokles o 5,4 %). Vo výpočte ziskovosti sa zohľadňuje aj nárast zaplatených odvodov zamestnávateľa a zároveň mierny pokles zamestnanosti (vysvetlený nižšie).

Graf 5 Medzinárodné porovnanie praktík rozširovania kolektívnych zmlúv vyššieho stupňa (eurozóna a V4)

Zdroj: ICTWSS database (v grafe je posledný dostupný údaj o kolektívnych vyjednávaniach, t. j. za rok 2011); štrukturálna miera nezamestnanosti (NAWRU) z databázy AMECO.

Z porovnania kolektívnych vyjednávanií v krajinách eurozóny a V4 (graf 5) vyplýva, že SR bola pred uvoľnením podmienok rozširovania KZVS krajinou s pomerne nízkou mierou rozširovania kolektívnych zmlúv. Možno to konštatovať aj pri ostatných nových členských krajinách (vrátane krajín V4) okrem Slovinska. SR sa touto legislatívnou zmenou posunie na vyšší stupeň rozširovania.

K vývoju na trhu práce sa vyjadrujú aj rôzne medzinárodné inštitúcie. Napríklad autori z MMF¹⁰ vyslovujú názor, že je vhodné povoliť možnosť odstúpenia, ak podmienky zmluvy sú pre daný podnik nepriaznivé, resp. umožniť zohľadnenie špecifik rôznych typov zamestnávateľov, napr. regionálne rozdiely. Extenzie v našich podmienkach však okrem obmedzenej škály výnimiek neumožňujú odstúpenie daného podniku od rozšírenej kolektívnej zmluvy. K tomuto mechanizmu v SR sa vyjadriala aj OECD (2009)¹¹ v tom zmysle, že ide o **prekážku regionálnej mzdovej flexibility, ktorá je potrebná na prispôsobenie ekonomiky cyklickým šokom a iným ekonomickým zmenám a bez ktorej by mohla byť negatívne ovplyvnená zamestnanosť.**

Z hľadiska ďalších dopadov na trh práce štúdie autorov z ECB¹² hovoria o štatisticky významnom negatívnom efekte reálnych nákladov práce na zamestnanosť. Borjas (2013) sumarizoval viaceré štúdie elasticity zamestnanosti vzhľadom na zmeny v minimálnej mzde, pričom stred týchto odhadov leží približne na úrovni -0,2.¹³ Martins (2014) za Portugalsko vyčíslil štatisticky významný negatívny efekt na zamestnanosť v podnikoch, na ktoré boli kolektívne zmluvy rozšírené (2 % pokles zamestnanosti). Ak by sme za priemernú hodnotu elasticity považovali číslo -0,2, je možné ilustratívne odhadnúť približný (maximalistický) dopad rozšírenia kolektívnych zmlúv na zamestnanosť v SR oproti situácii bez zmeny legislatívy. Vzhľadom na to, že nárast nákladov práce vyčíslujeme kumulatívne na 3,9 %, čo sa môže týkať 370 tis. zamestnancov, takáto priemerná elasticita by naznačila maximálny negatívny efekt na zamest-

Tabuľka 2 Dopad rozšírenia KZVS na ziskovosť firiem v priebehu troch rokov

Veľkostné skupiny podľa počtu zamestnancov	Vytvorený zisk nefinančných korporácií	Tržby za vlastné výkony a tovar nefinančných korporácií	Ziskovosť
PODNIKY	(mil. Eur)	(mil. Eur)	(%)
20 – 49	598,1	13 905,2	4,30
50 – 249	1 598,5	30 491,8	5,24
250 – 499	521,8	11 322,8	4,61
Spolu	2 718,4	55 719,8	4,88
Spolu po rozšírení	2 571,5	55 719,8	4,62

Zdroj: ŠÚ SR, výpočty autorov.

- 10 Postup výpočtu nárastu o 3,9 % za celý predikčný horizont: Nárast miezd o 51,4 mil. € bol prepočítaný na percentuálne zvýšenie (1,1 %). Toto percentuálne zvýšenie sme považovali za efekt rozšírenia KZVS, t. j. 1,1 p. b. za rok v raste miezd za nepokryté podniky. Za scenár bez rozšírenia (tzv. baselíne scenár) považujeme dynamiku miezd v súkromnom sektore z prognózy NBS P1Q-2014 aplikované na dáta Treximy k hodinovej mzde za podniky bez kolektívnej zmluvy. Výsledkom bol profil scenára s rozšírením, ako je zobrazený na grafoch 3 a 4. Týmto postupom dosahujeme na konci predikčného horizontu (4Q.2016) percentuálny rozdiel medzi úrovňami scenára s rozšírením a baselíne scenára vo výške 3,9 %.
- 11 Počítaná ako podiel zisku nefinančných korporácií na tržbách za vlastné výkony a tovar nefinančných korporácií.
- 12 Objem miezd v podnikoch s 20 až 499 zamestnancami je odhadnutý ako mzdy a náhrady mzdy v súkromnom sektore (na základe údajov zo štatistického výkazníctva ŠÚ SR).
- 13 Blanchard et al.(2013)
- 14 Od konca roka 2010 bol mechanizmus rozširovania kolektívnych zmlúv v SR zmiernený tak, že bol potrebný súhlas dotknutého zamestnávateľa.
- 15 Pierluigi, Roma (2008); Christoffel et al. (2008)
- 16 Táto hodnota znamená, že nárast minimálnych mzdových nárokov o 1 % zníži zamestnanosť oproti situácii bez nárastu miezd o 0,2 %.

nanosť vo výške 0,13 % z celkovej zamestnanosti v ekonomike SR.

AKTUÁLNE NÁVRHY NA ROZŠÍRENIE KZVS

V predchádzajúcej časti sa uvažovalo so scenárom, v ktorom sa KZVS rozšíri vo všetkých odvetviach s nenulovým nárastom vyjednaných miezd. Realita v roku 2014 je však zatiaľ iná a o rozšírenie požiadali len zástupcovia niektorých odvetví. V prípade stavebníctva a elektrotechnického priemyslu v čase písania príspevku ešte rozšírenie nie je uzákonené, ale legislatívny proces je už v posledných štádiách pred týmto krokom, preto uvažujeme s rozšírením aj v týchto odvetviach. Sumár všetkých odvetví, v ktorých aktuálne dochádza

k rozširovaniu KZVS, je uvedený v tabuľke 3. Podobne ako v tabuľke 1 uvažujeme s dodatočným nárastom na úrovni 42 % nárastu vyjednaného v KZVS pre dané odvetvie. Možno očakávať, že skutočný efekt rozšírenia KZVS na objem mzdových nákladov dosiahne v priebehu jedného roka takmer 13 mil. € (spolu s odvodmi zamestnávateľa to bude približne 17,2 mil. €). Je to podstatne menej, ako vyčísluje hypotetický scenár v predošlej časti. Najväčší efekt možno očakávať v stavebníctve, kde je nepokrytých najviac zamestnancov.

Napriek tomu pri detailnom pohľade na uvedené kolektívne zmluvy je zrejmé, že samotný nárast tarifných miezd nie je jediným potenciálnym faktorom zvyšovania mzdových nákla-

Tabuľka 3 Rozširovanie KZVS v roku 2014

Odvetvie	Termín rozšírenia KZVS	Skupiny (SK NACE), na ktoré sa KZVS rozšíri	Príklady činností v rámci danej skupiny	Vyjednaný rast (%)	Predpokladaný dodatočný nárast miezd v nepokrytých podnikoch po rozšírení KZVS (%)	Počet pokrytých zamestnancov	Počet zamestnancov, na ktorých sa KZVS rozšíri	Priemerná mzda (EUR/mes.)	Pôvodný objem miezd (mil. EUR/rok)	Nový objem miezd (mil. EUR/rok)	Nárast objemu miezd (mil. EUR/rok)
Autobusová doprava	1.8.2014	49.3	autobusová doprava, taxislужby, prevádzka lanoviek, vlekov	5,3	2,2	6 377	8 623	777	80	82	1,8
Strojárstvo	1.9.2014	25.4; 28.3; 29.1	výroba zbraní, poľnohospodárskych strojov, motorových vozidiel	2,6	1,1	14 280	9 920	1 045	124	126	1,4
Elektrotechnický priemysel	1.9.2014 (P)	25.7; 27.4; 27.9	výroba náradia, železiarskych výrobkov, elektrických svietidiel	5,0	2,1	786	10 914	920	121	123	2,5
Hutníctvo	1.9.2014	24.1; 24.4; 71.2; 82.9	výroba drahých a neželezných kovov, železa, ocele, technické testovanie a analýzy, baliace činnosti	2,5	1,1	12 528	6 963	1 206	101	102	1,1
Stavebníctvo	1.9.2014 (P)	23.6; 41; 42; 43	všetky segmenty stavebníctva, výroba výrobkov z betónu, sadry a cementu	4,4	1,8	10 224	29 515	905	321	326	5,9
SPOLU						44 195	65 934		747	759	12,7

Zdroj: ŠÚ SR, kolektívne zmluvy z internetovej stránky MPSVR, iné verejne dostupné zdroje, odhady autorov.

Poznámka: P = predpokladaný termín. Počet zamestnancov pokrytých danou KZVS sa vzťahuje na podniky z uvedených skupín NACE a bol odhadnutý na základe verejne dostupných zdrojov. Počet zamestnancov, na ktorých sa KZVS rozšíri, bol odhadnutý na základe publikácie ŠÚ SR Zamestnanci a priemerné mesačné mzdy, podobne ako priemerná mzda. Pôvodný a nový objem miezd sa vzťahuje na podniky, na ktoré sa daná KZVS rozšíri. Stav k 2. 9. 2014.

Tabuľka 4 Benefity nad rámec Zákonníka práce

Odvetvie	Typ benefitu nad rámec Zákonníka práce	Predpokladaná suma dodatočných mzdových výdavkov (mil. EUR/rok)
Autobusová doprava	-	-
Strojárstvo	Vyššie zvýhodnenie za prácu v dňoch pracovného pokoja	2,2
Elektrotechnický priemysel	Vyššie zvýhodnenie za prácu v dňoch pracovného pokoja	2,9
	Zvýšené odchodné a odstupné	0,5
Hutníctvo	Vyššie zvýhodnenie za prácu v dňoch pracovného pokoja	1,5
Stavebníctvo	Vyššie zvýhodnenie za prácu v dňoch pracovného pokoja	3,2
	Zvýšené odchodné	1,1
SPOLU		11,4

Zdroj: Publikácie ŠÚ SR, údaje Výberového zisťovania pracovných síl, Trexima, počty odchodov do dôchodku zo Sociálnej poisťovne, kolektívne zmluvy z internetovej stránky MPSVR, odhady autorov.

dov. Okrem neho zmluvy obsahujú aj niektoré benefity nad rámec Zákonníka práce, ako vyššie zvýhodnenie za prácu vo sviatok, zvýhodnenie za prácu cez víkendy, vyššie odstupné a odchodné (tabuľka 4). Odhadujeme, že tieto dodatočné benefity budú pre podniky dotknuté rozšírením znamenať ďalší nárast mzdových nákladov, ktorý sa takmer vyrovná efektu vyšších vyjednaných tarifných miezd. Dosiahnuť by mal 11,4 mil. € (15,4 mil. € vrátane odvodov zamestnávateľa). **Spolu teda rozšírenie KZVS môže predstavovať dodatočné náklady na zamestnancov vo výške 24,1 mil. € (32,6 mil. €), čiže nárast v hodnote 3,2 %. Z hľadiska celej ekonomiky to predstavuje 0,11 p. b. v raste miezd.**

ZÁVER

Rozšírenie platnosti KZVS na ostatné subjekty odvetvia môže mať mnoho ekonomických aspektov. Dôležitými sú nepochybne možnosť prenášať mzdové nároky medzi firmami s rôznou produktivitou práce, účinok na zamestnanosť či medzinárodná konkurencieschopnosť domácich firiem. Pokúsili sme sa v prvom rade odhadnúť z dostupných údajov dodatočný možný mzdový nárast plynúci z plného rozšírenia kolektívnych zmlúv. Z dostupných dát a definovaných predpokladov sme odhadli, že v prípade uplatnenia zákona, firmy môžu byť konfrontované s maximál-

ným dodatočným mzdovým nárastom vo výške 51,4 mil. € za rok (69,5 mil. € vrátane odvodov zamestnávateľa). Rozšírenie môže tiež prispieť k zníženiu rozdielu medzi tarifnými mzdami vo firmách pokrytými KZVS a nepokrytými KZVS, ale jeho dopad na náklady práce môže byť výrazne tlmený znížením variabilných zložiek mzdy.

Dopady tejto legislatívnej zmeny vyčíslené v tomto príspevku možno považovať za mierne. Mzdové náklady môžu dotknutým zamestnávateľom v priebehu troch rokov vzrásť o 3,9 %. To by mohlo znížiť ziskovosť o 5,4 % (0,26 p. b.). Mierne môže oproti hypotetickej situácii bez rozšírenia klesnúť aj zamestnanosť. V skutočnosti sa doteraz nepodávali návrhy na rozšírenie KZVS v takejto maximalistickej miere. Detailný pohľad na zmluvy, ktoré už boli, resp. ojedleho budú rozšírené, hovorí o zvýšení nákladov práce celkovo o 32,6 mil. €, z čoho takmer polovicu tvoria benefity nad rámec Zákonníka práce.

Napriek tomu však existujú ďalšie riziká. Nemožno vylúčiť, že niektoré firmy nebudú disponovať takým mzdovým „vankúšom“, ako to naznačujú agregované dáta a že vplyvy budú v týchto jednotlivých prípadoch silnejšie. Navyše nie je vylúčené, že súbor odvetví s platnou KZVS a centrálné vyjednaným nárastom miezd sa môže rozšíriť, čo by posunulo nami uvádzanú maximálnu hranicu zvýšenia mzdových nákladov.

Použitá literatúra:

- Bassanini, A. – Duval, R.: Unemployment, Institutions and Reform Complementarities: Re-assessing the Aggregate Evidence for OECD Countries. In: Oxford Review of Economic Policy 25, 1 (2009) s. 40-59.
- Blanchard, O. – Jaumotte, F. – Lounghani, P.: Labor Market Policies and IMF Advice in Advanced Economies During the Great Recession. Imf Staff Discussion Note 13/02.
- Borjas, G. J.: Labor Economics, 6th edition 2013, McGraw-Hill, ISBN 978-007-132620-9
- Christoffel, K. – Coenen, G. – Warne, A.: The New Area-Wide Model of the Euro Area. A Micro-founded Open-economy Model for Forecasting and Policy Analysis, ECB Working Paper No. 944, 2008.
- Karšay, A. – Mičúch, M.: Vplyv rozšírenia KZVS na náklady práce. Analytický komentár analytikov menového úseku NBS, 2014. http://www.nbs.sk/_img/Documents/_komentare/Analyticke-Komentare/2014/AK13_Extenzie_KZVS.pdf
- Martins, P.: 30,000 minimum wages: The economic effects of collective agreement extensions. Queen Mary, University of London, Centre for Globalisation Research Working Paper Series No.51, 2014.
- OECD: OECD Economic Surveys – Slovak Republic. Vol. 2009/2.
- OECD: The 2012 labour market reform in Spain: a preliminary assessment. OECD Publishing, 2014.
- Pierluigi, B. - Roma, M.: Labour cost and employment across euro area countries and sectors. ECB Working Paper No. 912, 2008.
- Štatistický úrad SR: Zamestnaní a priemerné mesačné mzdy v SR 2012, 2013.
- Štatistický úrad SR: Štruktúra miezd v SR 2012, 2013
- Štatistický úrad SR: Úplné náklady práce v SR 2012, 2013
- Trexima: Informačný systém o pracovných podmienkach 2012, 2013.